

Шляхи подолання ксенофобії та расової дискримінації в Україні

*Бершов І., студент групи Ю-85
Науковий керівник – Кононенко О.Я.,
ст. викладач кафедри права СумДУ*

Україна – багатонаціональне суспільство, в яке входять представники 22 народностей. В вісімнадцятій періодичній доповіді, представленій в міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації визначено, що існує небагато країн, в котрих, як в Україні, 11 мільйонів представників різних етнічних груп, маючих різні духовні потреби, співіснує з таким ступенем інтеграції в єдине суспільство.

Ксенофобія (від грец. ξένος (ксенос), що означає «чужинець», «незнайомець», та φόβος (фобос), що означає «страх») — неоднозначний термін, що позначає певний стан людини, яке виявляється у нав'язливому страху стосовно чужинців чи просто чогось незнайомого, чужоземного або страх перед чужоземцями та ненависть до них.

Вперше зустрічається у словнику Вебстера, виданого у 1841 році у США. У словнику Вебстера ксенофобія - це «страх або ненависть до незнайомих, чи іноземців, або до того, що дивно або чуже». Літературне значення слова означає, що ксенофоби - це люди, які не люблять усіх чужинців, їх «інакшість». Такі визначення показують, що головним об'єктом ксенофобії завжди були незнайомці або чужинці (xenos - сторонні, іноземці). Причини тут прості: історично так складалося, що поява чужинців, як правило, не віщувала нічого доброго. У гіршому випадку вони претендували на поля і пасовища, на майно, на дружин. У кращому випадку - впроваджувалися в суспільство, приносячи з собою зміни. Хороші чи погані, глобальні чи незначні - це інше питання, але чужинці були реальною загрозою сформованому способу життя [2,с.215] .

Як зауважує І.Кресіна, незважаючи на етнічну різноманітність і зростаюче число мігрантів, урядові програми по укріпленню толерантності відсутні. Дослідження Київського міжнародного інституту соціології показують, що рівень ксенофобії та антисемітизму зростає[4,с.31-39].

Стаття 1 Конвенції про расову дискримінацію визначає расову дискримінацію наступним чином: «...любє розрізнення, виключення, обмеження чи надання переваги, засноване на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, що мають на меті чи в наслідку знищення чи уменшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини і головних свобод в політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших областях суспільного життя»[1] .

Європейська комісія по боротьбі з расизмом визначає расизм як «переконання, що така ознака як расова приналежність, колір шкіри, мова, віросповідання, громадянство, національність чи етнічне походження можуть слугувати підставою для неприязні до тієї чи іншої людини чи групи осіб».

Злочини на расовій підставі на які розповсюджується визначення є одним із самих підступних проявів нетерпимості і дискримінації. ОБСЄ визначає такі правопорушення , як «злочини на підставі ненависті». До них відносяться: любий кримінальний злочин, в тому числі злочин проти приватних осіб чи майна, в якому жертва, об'єкт чи мета злочину обрані з причини їх реального чи уявного зв'язку, приналежності, підтримки чи членстві в будь-якій групі.

Віднесення до даної групи може базуватися на дійсній чи уявній приналежності до раси, національної чи етнічної групи, мові, кольору шкіри, релігії, статевої приналежності, віку, фізичної чи розумової неповноцінності, сексуальної орієнтації чи інших подібних ознаках .

З аналізу норм чинного законодавства, окремих праць вчених-юристів, юридичної літератури ,можно зробити висновок, що представники расових, етнічних та релігійних меншин піддаються ризику словесних образ та фізичного нападу по расовим мотивам зі сторони рядових громадян та державних службовців.

На думку ОБСЄ, «злочини на основі ненависті знову пробуджують старі переконання або сприяють появі нових упереджень і негативного сприйняття «інших». Крім того, вони породжують замкнене коло недовіри та напруженості у суспільстві. Саме тому злочини, мотивовані ненавистю, являються особливо тяжкими і потенційно більш небезпечними [3,с.90].

Наявність на території Сумської області державного кордону України з Белгородською, Брянською та Курзькою областями Російської Федерації значно впливає на стан криміногенної обстановки в регіоні, в тому числі на зростання кількості злочинів, учинених іноземними громадянами.

За 10 місяців 2011 року на території Сумської області зареєстровано 135 злочинів, скоєних іноземними громадянами та стосовно них (за аналогічний період 2010 року - 71). 42,9% від загальної кількості злочинів скоєно громадянами Російської Федерації.

Протягом 2011 року зареєстровано 1298 порушень іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні, що менше ніж за аналогічний період 2010 року (1458) [5].

Разом з тим не всі правоохоронні органи в повній мірі проводять роботу по запобіганню проявів ксенофобії та расової дискримінації. Органи внутрішніх справ повинні грати позитивну роль у боротьбі з дискримінацією, однак в Україні люди ризикують зіткнутися з порушенням своїх прав зі сторони міліції із-за своєї расової, етнічної чи релігійної приналежності. Кожен, хто виглядає «не таким як усі», частіше від інших піддаються перевірці документів і може постраждати від вимагань, необґрунтованого затримання чи і того, і іншого. Найбільш вразливими перед свавіллям біженці та прохачі притулку через заплутаність порядку видачі їм документів. Українська влада повинна прийняти рішучі міри у боротьбі з ксенофобією та расистськими злочинами, які здійснюються як недержавними суб'єктами, так і державними службовцями, повинна також сприяти розвитку толерантності у суспільстві. Якщо український уряд має наміри жити відповідно до європейського та міжнародного стандарту сфері прав людини, він повинен прагнути відбудувати суспільство, у якому різноманіття розглядається не як загроза, а як можливість збагатити усе суспільство.

Багато мігрантів в Україні працюють на відкритих ринках, при тяжких умовах праці. Кількість біженців в Україні також зростає.

Крім того, в великих містах багато іноземних студентів, і плата за навчання перетворилась в вагоме джерело прибутку.

Вважаємо за доцільне:

- створити міжвідомчий орган, уповноважений боротися з расовою дискримінацією згідно з міжнародними стандартами та координувати діяльність міністерств;
- вести моніторинг та регулювати усі випадки расистських нападів на території України. Надати доступ до цієї інформації урядовим органам, НПО і широкої громадськості. Моніторинг повинен проводитись на основі чіткої методології, яка визначає основні критерії расистського нападу, згідно з міжнародними стандартами;
- покінчити з практикою, коли злочини на основі расової ненависті кваліфікуються як «хуліганство» або як злочини, здійсненні «із хуліганських спонукань». Добитися того, щоб, кажучи о жорстоких і явно расистських нападах, офіційні особи утримувалися від заяв про те, що вони були здійсненні «хуліганями» або «із хуліганських спонукань»;
- прослідкувати за тим, щоб злочини, здійсненні за расовими мотивами, ефективно та ретельно розслідувались і карались;
- скласти чіткі керівницькі принципи і систему підготовки співробітників міліції, прокурорів і суддів, які займаються справами щодо расової дискримінації. Керівницькі документи мають бути складені з урахуванням обов'язків України у рамках міжнародного права у сфері прав людини;
- гарантувати особам, які постраждали від расистських злочинів, здійснене у судовому порядку право на відшкодування, у тому числі на справедливу і адекватну компенсацію. Боротися з расизмом та ксенофобією у суспільстві;

Література

1. Про ліквідацію всіх форм расової дискримінації: Міжнародна конвенція від 21.12.1965 // Відомості Верховної ради РСР .-1969-№5.-ст.27.
- 2.Белоусов Ю.Л., Мартиненко О.А.Злочини на ґрунті ненависті / Ю.Л. Белоусов , О.А.Мартиненко., Львів,2011.-523 с.
- 3.Бюллетень Европейского Суда по правам человека. «Начова и другие заявители против Болгарии». – 2006. - №1: Московский клуб юристов. – С. 90
- 4.Кресіна І.До питання про прояви дискримінації на расовому та етнічному ґрунті / І. Кресіна // Політичний менеджмент .-2007.-№4.-с.31-39.
- 5.Статистика управління міністерства внутрішніх справа України в Сумській області відділ у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб від 22.11.2011. № 6/ Б-64.